VALENŢE FONETICE ALE PARONIMELOR ÎN EXPRIMAREA ORALĂ GHIDATĂ DE ORGANIZATORII TEXTUALI

Nadejda BÂLICI
Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”
Marcel BÂLICI
Universitatea de Stat din Moldova
CZU: 81′373.42 ***nadejda.balici@usmf.md***

Suport didactic versus perechile paronimice. Conform cercetătoarei Ana-Maria Minuţ paronimele sunt cuvinte asemănătoare din punct de vedere formal, singurul obligatoriu, în definirea paronimelor alăturându-i-se aspectul semantic: paronimele sunt considerate cuvinte foarte apropriate ca formă sonoră (deci aproape omonime), însă mai mult ori mai puţin diferite din punct de vedere al sensului (Hristea 1972: 49) (1, p.127), elemente intrinseci opţiunii de paronime care expune caracteristicile lexemelor paronime. Ulterior realizării sarcinii relativ la grafem/fonemul „z" vor putea fi oferite diverse tipuri de paronime: cu acelaşi număr de foneme, insă cu topica lor diferite, cuvinte care conţin foneme consonantice sau vocalice correlative sau necorelative şi exemple de lexeme similare formal, dar care conţin un fonem mai mult.

Sunt relevante şi utile informaţiile care clasifică tipurile de paronime după criteriul sistemelor; consonantice şi vocalice. Sistemul vocalic poate fi ilustrat din perspectiva paronimelor care au un fonem/grafem în plus.

- A – apostrof/apostrofa, balansor/balansoar;
- Ă – abac/abacă**,** banchet/banchetă, crup/crupă, patent/patentă;
- I – baston/ bastion, amabil/amiability;
- U – asculta/ausculta, acţiune/aucţiune;
- – dar/doar.

Sistemul vocalic este ilustrat şi pentru formarea perechilor paronimice care diferă printr-un singur fonem/grafem:

- A-O; abţine/obţine, adapta/adopta, campanie/companie, machetă/mochetă, evalua/evolua,impasibil/imposibil;

- A-I; aluzie/iluzie,anterior/interior, melasă/melisă;
- A-E; anunţ/enunţ, mobiliar/mobilier;
- A-U; tartă-turtą;
- E-I; deferenţă/diferenţă, desert/disert, destins/distins, emigra/imigra, eminent/iminent;
- I-Î; însera/insera, învesti/investi;
- O-E; pronume/prenume, propoziţie/prepoziţie, proveni/preveni, propune/prepune;
- O-U; articol/articul.

Sunt relevante, de asemenea, şi exemple pentru sistemul consonantic, care contribuie la formarea perechilor paronimice prin adăugarea unui fonem/grafem:

- Cauză/clauză, arahide/arahnide, elipsă/eclipse, desena/desdemona, enolog/etnolog, estival/festival, imunitate/impunitate, simula/stimulates.

Se formează perechi paronimice şi prin diferența formală de un grafem/fonem, se poate exemplifica astfel:

- B în corelare cu: G,N,V,P,T,M: abil/agil, crofobie/acrofonie, albinism/alpinism, bază/pază, baliză/valiză, bizon/vizon, şerbet/şervet, breaz/treaz, biologie/miologie;M în corelare cu F,N,S: amabil/afabil,prismă/prispă, polemiza/poleniza;
- D-T, dreaptă/treaptă, Ecuador/ecuator;
- G- T, C, V: angrena/antrena, lagună/lacuna, regizor/revizor;
- L-R: anual/anuar, brutal/brutar, calitate/caritate, familial/familiar, functional/fun cţionar, modela/modera, numeral/numerar, lector/rector, literal/literar, original/originar;
- F-V: fals/vals, feroce/veloce, nefropatie/nevropatie, înfiora/înviora;
- S în corelare cu Ş, Z, X: suetă/ şuetă, test/text, virtuos/virtuoz;
- H- V, D-T: hidră/vidră, solidar/solitar;

Un rol aparte în studiul aspectului formal al lexemului în perechile paronimice care includ inversarea topicii unor grafeme/foneme, de exemplu: manej/menaj, releva/revelation, scruta/scurta, şasiu/saşiu, elagare/egalare, brad/bard.

Studiul cuplurilor paronimice este relevant şi datorită diversităţii în aplicabilitate relativ la unităţilor de studiu ale gramaticii. Constatările

ştiinţifice prezentate în lucrarea colectivă coordonată de Marius Sala sunt representative din perspectiva abordată:

„Paronimele pot fi substantive (manej – menaj), adjective (originar – original), verbe (a regula – a refula), conjunction (ori – or), dar pot aparţine şi unei părţi de pornire diferite: anuar – anual, (substantiv-adjectiv) adagiu – adagio (substantiv – adverb), allegri – allegro (adjectiv – adverb)" [3, p. 415].

Metoda gen: organizator textual – Ceaşca cu...poezie

În corelare cu metoda „Ceaşca cu...poezie" poate fi aplicată şi metoda „Poveste în zigzag". Descrierea metodei include următorii paşi algoritmici:

- Profesorul va stabili nivelul de percepere adecvată a corespondenţei grafem/fonem, astfel va decide volumul de sarcini propuse la compartimentul fonetic.
- Grupul de participanţi se va diviza în două echipe care vor realiza sarcini paralele: prima echipă va alcătui propoziţii cu primul cuvânt din perechea paronimică, a doua echipă – cu al doilea cuvânt din perechea de paronime.
- În baza enunţurilor alcătuite cu fiecare lexem se va realiza un text coerent.
- Utilizatorii din prima echipă vor povesti propriul text, utilizând primele exemple de lexem din perechea de paronime, pentru cei din echipă a doua. Urmează activitate de prezentare reciprocă.
- În cadrul prezentării vor fi explicate cuvintele din perechea paronimică, iar colegii din echipă adverts vor lua notiţe.
- Ulterior fiecare echipă va scrie un text cu exemplele din dubletul paronimic ale echipei paralele. Pagina A4 va fi tăiată in zigzag, iar fiecare echipă va scrie textul pe jumătatea care i-a revenit.

Corelarea metodelor este o bună oportunitate de eficientizare a instruirii.

Referinţe:

1. MINUŢ, A-M. *Aspecte controversate ale paronimiei*. AUI, secţiunea III, Lingvistică, tomul LII, editura Universităţii „ Alexandru Ioan Cuza", 2006, p.127.
2. FELECAN, N. *Dicţionar de paronime.* Bucureşti: Editura „Vox", 1996. 312 p. ISBN 973-96922 -1-4.

3. *Enciclopedia limbii române*/ de Mioara AVRAM; Marius SALA; Institutul de Lingvistică din Bucureşti „Iorgu Iordan”. Bucureşti: Univers Enciclopedic, 2001, pp. 171, 63, 251. ISBN 973-8240-53-0.